

8. → *Zákon a evangelium* stojí zásadně proti sobě v Ř a Ga (srv. také ohlas na Pavlovo kázání v J 1,17). Tento protiklad neznamená, že by ve SZ a NZ bylo dvojitě odlišné zjevení, dvě cesty spásy, že by SZ podroboval člověka božimu nároku, aby se ospravedlnil poslušností příkázání, kdežto NZ by zjišťoval, že tento boží pokus směřuje ke zkáze, a zaváděl by jakýsi řád showivavosti. Evangelium neznamená nový boží postoj k člověku, jako by byl Bůh dříve vyžadoval ospravedlnění skrze skutky zákona a nyní předpokládal ospravedlnění skrze evangelium milosti. Zákon není proti zaslíbení milosti (Ga 3,21) a podobně evangelium není popřením zákona, naopak, upevňuje jej (Ř 3,21). Pavel ukazuje, že milost předchází zákon (Ga 3,17) a že uvedení zákona je součástí prvotního a jediného plánu spásy. Zákon vyzývá k přestoupení (Ř 7,7n), ukazuje, že člověk nechce přijmout milost, nýbrž chlubit se před Bohem svou vlastní spravedlností (Ř 10,2n; L 18,11n). Tak udržuje člověka v jeho skutečném postavení před Bohem, v němž jedině může být Kristem nalezen a přijmout milost (Ga 3,2n).

9. V janovských spisích (J; 1.2.3.J a Zj) se výraz evangelium nikdy nepoužívá ve významu „radostná zvěst“. Vyskytuje se tam jen jednou, a to v odlišném významu (Zj 14,6n): *evangelium věčné*, které anděl vyhláší, není evangelium Kristovo, nýbrž jakási poslední výstraha, kterou Bůh lidstvu dává před svým soudem. Je-li nazýváno „věčné“, pak snad proto, že je výzvou, která zní v božích skutecích od stvoření světa (Ř 1,20).

10. Nz knihy nikdy nepoužívají výrazu evangelium k označení *prvních čtyř spisů nz kánonu*. Každé kázání, které dosvědčuje Ježíše jako Krista a Pána, je evangelium, ať jde o poselství Pavlovo, epístoly Židům anebo evangelijní příběhy. Teprve ve 2. století se tohoto výrazu začíná užívat v dnešním smyslu. Nejde přitom o rozlišování mezi Ježíšovými vlastními slovy a učením apoštolů, Ježíšovo „náboženství“ se nestaví proti apoštolské „dogmatice“ (evangelia jsou ostatně naplněna bohosloveckými úvahami tak jako epístoly), — nýbrž základní děje a fakta nové smlouvy jsou postaveny zvlášť, jako jsou ve staré smlouvě postaveny zvlášť v Pentateuchu. Potvrzuje se tím jejich definitivní a normativní charakter.

CHR. SENFT /přel. B. Vik

FARIZEOVĚ → Židé

GEHENNA

1. Toto jméno je přepis hebrejského „gehinnom“, „údolí synů Hinnom“ (Joz 15,8; 2Kr 23,10), hluboké prolákliny na jihu od Jeruzaléma. Bylo to místo uctívání Molocha. Jemu obětovali králové Achaz a Manasse svoje syny (2Pa 28,3; 33,6). Joziáš, král reformátor, je proměnil v místo nečisté (2Kr 23,10) na spalování odpadků a odkládání mrtvol (Jr 21,40; Iz 66,24). Proroci vynášeli soudy nad tímto údolím. V jejich kázáních se stávalo místem přícházejícího trestání (Jr 7,31n; 19,6; Iz 31,9). Podle židovské Henochovy apokalypsy tam bude Bůh trestat zlé, a to před očima spravedlivých, kteří budou na hoře jeruzalémské (sr. L 16,23,26).

V Novém zákoně znamená gehenna věčné trestání, ale to už není umístěno do údolí Hinnom.

2. „Gehenna“ má mnoho synonym čí ekvivalentů: věčný oheň (Mt 18,8n; 25,41), oheň neuhasínající (Mt 3,12; Mk 9,44–8), oheň a červ (Mk 9,48; sr. Iz 66,24), pec ohnivá (Mt 13,42), ohnivě jezero (Zj 20,14) nebo jezero ohně a síry (Zj 14,10; 19,20; 20,10 podle Gn 19,24; Ž 11,6; Iz 38,22, což byl trest na Sodomu a Gomoru), trápení (Zj 14,10; L 16,23,28), propast (Zj 20,3; sr. Mt 25,41), věčný trest (Mt 25,46), vnější temnoty (Mt 8,12; 22,13; 25,30).

Jakým způsobem může být gehenna „ohněm“ a „temnotami“? Oheň byl pro Izraele znamením boží přítomnosti (Ex 19,18; 40,38; Dt 4,12; 5,4), také však jeho svatosti, která nesnáší zlo. Bůh ničí ohněm všecko, co se mu nelíbí (Dt 32,22; 2S 22,9; Jr 5,14; 15,14; Žd 12,29). Gehenna nemá moc sama v sobě, to Bůh ohněm vykonává trest. — „Vnější temnoty“ jsou opakem → světla, jež je obrazem spásy a věčného života (J 8,12; Zj 21,23). Vně hostiny nebeského království je jenom tma (Mt 22,13).

Svatý Jan nemluví o gehenně, ale o zatracení (3,16), o → hněvu božím, který trvá (3,36), o → smrti (6,50; 8,21; 11,25; 1J 3,14n), o soudu jako o konečném odsouzení (5,24,29), o temnotách (12,46), o odřezání (15,2), o vyvržení (15,6), o odloučení od Krista při jeho příchodu (1J 2,28).

Výraz gehenna se nevyskytuje ani u Pavla. Místo toho je tu hněv (Ř 2,5; 5,9), prchlivost a hněv, trápení a úzkost (Ř

2,8n), zatracení (Ř 9,22; Fp 3,19), porušení (Ga 6,8) a zavržení (1K 9,27).

Protikladem gehenny jsou → spása, → život věčný a → město nebeské.

3. Je třeba rozlišovat mezi „gehennou“ a „pobytem mrtvých“, zvaným také „peklo“ (→ svět NZ). Do pekla jdou po smrti všechny duše a čekají tam na vzkříšení, zatímco gehenna po posledním soudu pohlcuje zlé — pro jejich potrestání. Je to „druhá smrt“ (Zj 20,6,14).

4. Narozdíl od židovských knih zjevení si Nový zákon nelibuje v popisu trápení v gehenně. Ježíš Kristus nepřišel proto, aby ihned konal poslední soud, v němž by se omezil na vynesení konečného rozsudku, ale aby dal svůj život jako výkupné a vytrhl lidi ze záhuby (Mk 10,45; J 3,16; Ř 6,23). Ti, kdo v něho věří, přešli ze smrti do života, ze zatracení do božího království (J 5,24; Ko 1,12,14).

Avšak příchod Ježíše Krista může mít také záporné účinky. Ti, kdo v něho nevěří a zavrhnou jeho slova, sami se odsuzují (J 12,47n). Ježíš Kristus staví každého člověka před rozhodnutí pro život nebo pro smrt. O svém věčném údělu rozhoduje člověk sám. Jsou-li lidé ponecháni sami sobě, jdou přímo do gehenny. Jedině zásah a dílo Ježíše Krista, jestliže je lidé ve víře přijmou, dávají jim jiný úděl.

Gehenna hrozí těm, kteří se naráz odvrátí od Krista (Mt 23; J 8,44—47). Hrozí také učedníkům, kteří nevytrvají ve svědectví, jež mají vydávat o Kristu slova a činy (Mt 10,28; Mk 8,38; L 12,4n.8n). Věřící mají skoncovat se všemi podobami hříchu (1K 5,9n; Ga 5,19—21; Fp 3,18n; 1J 3,14n; Zj 21,8; 22,15). Žádná oběť není pro to dost veliká (Mk 9,43—9) vzhledem k přísnosti božího soudu nad hříchem (Mt 5,22). „Syny gehenny“ jsou pokrytečtí zákoníci a farizeové a ti, které vychovávají podle svého vzoru (Mt 23,15). Jsou syny ďábla, lháře a vraha (J 8,44), pro postoj, který zaujali vůči Kristu.

Jakub (3,6) varuje před pekelnou mocí jazyka.

Souhrnem: Mluví-li Nový zákon o gehenně a o zatracení, nevydává lidi předem nevyhnutelnému osudu, nýbrž varuje a vyzývá je, aby vírou v Ježíše Krista usilovali o záchranu a věčný život.

F. BAUDRAZ /přel. A. Mikolášek

HLEDAT

Toto často užívané sloveso se dotýká samého jádra biblické zvěsti, neboť vystihuje trojí podobu božího vztahu k lidem a lidí k Bohu.

1. Bůh přichází ke svému stvoření, aby hledal, totiž vyžadoval to, co od něho právem očekává: Pán hledá poslušnost (Ml 6,8), modlitbu v duchu a v pravdě (J 4,23), věrnost (1K 4,2), tak jako hospodář hledá ovoce na stromě, který zasadil (L 13,6—7). Náročivé, ale spravedlivé boží vyhledávání vhnání hříšného člověka ve zmatek, takže před Bohem utíká (Gn 3,10). Marně Bůh hledá člověka, který byl splnil jeho očekávání (Ž 14,1—3).

2. Bůh se rozhodl ve svém synu hledat člověka, aby jej spasil a přivedl k sobě; → pastýř hledá ztracenou ovci, až ji najde a přivede do ovčince (L 15,4). Syn člověka přišel, aby hledal a spasil, což bylo zahynulo (L 19,10). Spásné boží hledání nevymanuje člověka z božích nároků, naopak opravňuje Boha k novým požadavkům (L 12,48).

3. Nejčastěji a v SZ především vystihuje sloveso hledat postoj člověka k Bohu. Je znamením boží lásky, že se Bůh nechává hledat (Iz 65,1; Ez 36,37), jako je znamením jeho hněvu, když se před lidským hledáním ukrývá (Oz 5,15; Am 8,12; Ez 20,3).

a) Člověk odkázaný sám na sebe hledá Boha, ale jakoby tápavě (Sk 17,27), všelijakými prostředky, které má na dosah: radí se s modlami a považuje je za viditelný projev neviditelného božstva (2Kr 1,2; Iz 19,3; Ř 1,23), vyvolává mrtvé (1S 28), dotazuje se hvězd (Jr 8,2), věštců a kouzelníků (Lv 19,31) atd. Písmo zapovídá tyto praktiky nejen jako iluzorní, ale jako zásahy proti boží svobodě, která se zjevuje kdy a kde chce (Dt 18,10). Existuje rovněž neblahé hledání člověka, jenž chce dospět k Bohu svými náboženskými či mravními zásahy (Ř 9,32), a ne pokáním, obrácením se k Ježíši Kristu.

b) Bůh dal svému lidu určité prostředky, aby jej hledal a radil se s ním. Jediným z nejstarších způsobů dotazování Boha bylo losování; prováděl je reprezentant lidu (Joz 7,14) nebo kněz, jenž oznámil